

Rapport förutsättningar för Piteå som MR kommun

1.0 Uppdrag

I Riktlinjer för mänskliga rättigheter och mångfald 16KS760 har kommunstyrelsen beslutat att Piteås möjligheter att bli en MR-stad ska undersökas. Strategiska enheten som enligt riktlinjerna samordnar arbetet med riktlinjerna internt har genomfört en undersökning.

Undersökningen baseras på det nationella arbetet med MR-kommun, vilket genomförs av Sveriges kommuner och Landsting (SKL) som en del av ett regeringsuppdrag, samt med utgångspunkt av det arbetet som Piteå kommun hittills genomfört i syfte att öka måluppfyllelsen för det prioriterade målet ”Piteå präglas av en samhällsgemenskap med mångfald som grund”. Piteå kommuns arbete har pågått i några år och kan kortfattat sammanfattas i att de senaste åren har arbete fått fäste i kommunens styr- och ledningssystem, en utbildningsplan är antagen och ett aktivt arbete pågår ute i verksamheterna.

Rapporten från undersökningen innehåller

- Resultat av Piteå kommuns arbete hittills
- Nationellt arbete utifrån den platt form som SKL antagit
- Rapport från Lärresa till MR städer i Nederländerna, arrangerad av SKL.

2.0 Bakgrund

FN:s arbete med mänskliga rättigheter (MR) och demokrati utgör grund till statens och kommunernas arbete inom välfärdsområdet.

På ett toppmöte i FN i New York i september 2015 antogs Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling. MR och FN:s deklARATIONER utgör grunden. Alla länder i världen ska arbeta för att nå målen och det är respektive regerings ansvar att målen nås i det egna landet. Det ska ske i samarbete mellan nationella och lokala myndigheter, organisationer och föreningar, forskare och näringsliv. Målen ska nås till 2030.

Europarådet har idag 47 medlemsländer. Den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna (MR) och de grundläggande friheterna (Europakonventionen) antogs år 1950. Europakonventionen är ett effektivt instrument för skyddet för mänskliga rättigheter. Kontrollen av hur konventionen efterlevs är unik tack vare den europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna (Europadomstolen).

3.0 Dagsläget i Piteås kommun 2016-2017

Vep 2018-2020 och Riktlinjer. Piteå kommuns verksamhetsplan utgör plan för mänskliga rättigheter, och *Riktlinjer för Mänskliga rättigheter – mångfald* tydliggör hur den planen ska förverkligas. MR utgör utgångspunkten i kommunens arbete med Agenda 2030.

Piteå präglas av en samhällsgemenskap med mångfald som grund är ett av tre prioriterade övergripande mål. Mänskliga rättigheter är utgångspunkten för arbetet med mångfald. Arbetet drivs under parollen *Ett Piteå för alla* med en ansats för samverkan med civilsamhället och näringslivet.

Riktlinjerna har beröring för följande övergripande mål

- Barn och unga har en trygg och utvecklande uppväxt, och använder inte alkohol eller andra droger
- Piteå ska år 2020 ha 43 000 invånare, och 2030 46 000 invånare (Plan för hållbarhet)
- Piteå ska erbjuda goda förutsättningar för ett livslångt lärande
- Piteå ska vara en attraktiv ort för näringsliv och företagande (Tillväxtprogram).

- Pitebor i alla åldrar ska känna att det är meningsfullt att engagera sig och att de kan påverka kommunens utveckling.
- Piteå präglas av en samhällsgemenskap med mångfald som grund (Integrationsprogram).
- Service och bemötande utformas jämställt i kommunens alla verksamheter.
- Samhällsbyggnad ska utgå från social, ekologisk och ekonomisk hållbarhet.
- Piteå ska vara tryggt och tillgängligt för alla (Tillgänglighetskonventionen).
- Piteå ska erbjuda attraktiva och varierande boendemiljöer.
- Piteå ska utveckla bra infrastruktur och goda kommunikationer.
- I Piteå utgör kulturen en drivkraft för demokrati, tillväxt och samhällsutveckling

Riktlinjerna avser att i ett helhetsperspektiv ge uppdrag om *hur* Piteå kommun ska utveckla sitt arbete för att nå ökad mångfald som en förutsättning och möjlighet för tillväxt.

Kommunledningsförvaltningen, Strategiska enheten samordnar arbetet för riktlinjerna internkommunalt genom samarbete via Strategigrupp mångfald MR. Riktlinjerna ska följas upp och revideras vartannat år.

Reglementen. I nämnders och bolags reglementen är inskrivet att ”Nämnden/bolaget ska i sina verksamheter beakta det offentliga ansvaret att respektera, skydda och främja de mänskliga rättigheterna.”

Agenda 2030. Bedömningen är att kommunens övergripande mål och nyckeltal i större och mindre utsträckning kopplar till målen i Agenda 2030 utifrån det ansvar som kommunen bedöms ta i dessa frågor. Mål, nyckeltal och syften finns inarbetade för att mäta indikatorer som kan visa på hur kommunen bidrar i arbetet med mänskliga rättigheter, hållbar utveckling och Agenda 2030. I Piteå kommun ingår arbetet för målen i Agenda 2030 i det ordinarie arbetet.

MR i styrning och ledning. Piteå Kommun har som en av tio kommuner deltagit i ett projekt drivet av SKL med syfte att inarbeta MR i styrning och ledning. Utgångspunkten i det projektet är att mänskliga rättigheter bör stärkas både i den politiska styrningen, professionens kunskapsbyggnad och medborgarnas medvetande. Inom det projektet har vi tillsammans med Umeå kommun och Uppsala Universitet utvecklat ett analysverktyg som kan användas till analys av hur en i den egna verksamheten arbetar för MR.

Utbildning MR. Kommunstyrelsen (KS) har beslutat om en långsiktig plan för utbildning inom mänskliga rättigheter 16KS759. 2017 är uppbyggnadsår, utbildningskonceptet är formulerat som en långsiktig och hållbar kunskapsuppbyggnad och bygger på tre delar. Dels en generell utbildning kring Mänskliga rättigheter (MR). Dels fördjupning med olika teman olika år där HBTQ är tema under 2017 – 2018. Och dels årliga verkstäder med flera teman där exempelvis HBTQ, tillgänglighet, jämställdhet, barnkonventionen, normkritiskt förhållningssätt är fokusområden. Som grund används webbaserad utbildning som SKL tagit fram i samarbete med Uppsala Universitet. Analysverktyget som tagits fram finns som ett verktyg kopplat till utbildningskonceptet.

ECCAR. En Europeisk koalitionen av städer med syfte att skapa ett nätverk av städer/kommuner som vill utbyta erfarenheter för att förbättra sitt arbete mot rasism, diskriminering och främlingsfientlighet. Piteå kommun har deltagit i det svenska nätverket. Vartannat år ska kommunens arbete mot diskriminering och rasism utvärderas utifrån ECCARS tiopunktsprogram med start 2017.

HÅJ Modellkommun. Kommunens arbete som drivits som HÅJ Hållbar jämställdhet, utgår från de nationella målen för jämställdhetspolitiken, jämn fördelning av makt och inflytande, ekonomisk jämställdhet, jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet, mäns våld mot kvinnor ska upphöra, jämställd utbildning och jämställd hälsa. Piteå kommun har undertecknat CEMR- deklARATIONEN som riktar sig till Europas kommuner, landsting och

regioner. Under 2016 har en fokusdialog genomförts med ca 500 pitebor kring kvinnor och mäns förutsättningar att leva, bo och verka i Piteå. Åtgärder är antagna i *Riktlinjer för Mänskliga rättigheter – mångfald*.

Inom ramen för Modellkommuner lär sig kommuner jämställdhetsintegrering genom att systematiskt jämföra sina arbetssätt med varandra. Piteå är en av sex modellkommuner. Under 2017 sker spridning till 15 nya kommuner utifrån den modell som SKL och modellkommunerna utvecklat i pilotprojektet.

4.0 Nationellt arbete

På nationell nivå pågår ett utvecklingsarbete för främjande av MR. I oktober 2016 antogs Regeringens strategi för det nationella arbetet med mänskliga rättigheter 2016/17:29.

I strategin framgår att det offentliga ansvaret är att respektera skydda, och främja de mänskliga rättigheterna, vilket innebär att alla medarbetare i stat, kommun och landsting har ett ansvar för det.

I syfte att stärka det rättsliga och institutionella skyddet för de mänskliga rättigheterna gör regeringen bedömningen att en nationell institution för de mänskliga rättigheterna enligt de så kallade Parisprinciperna bör inrättas. Sverige har fått återkommande kritik från olika övervakningsorgan hos FN på grund av avsaknaden av en oberoende MR-institution, bland annat av FN-kommittén rättigheter för personer med funktionsnedsättning 2014. En oberoende nationell MR-institution med tydligt eget mandat behövs i Sverige för att säkerställa mänskliga rättigheter i landet.

Regeringen överlämnade den 21 november 2016 skrivelsen ”Makt mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid” till riksdagen. För att bidra till en strategisk, sammanhållen och långsiktig styrning samt ett effektivt genomförande av jämställdhetspolitiken avser regeringen att under 2018 inrätta en ny jämställdhetsmyndighet.

Sveriges kommuner och landsting (SKL) har haft, och har nu fått en förlängning av ett uppdrag från regeringen för att stärka arbetet med mänskliga rättigheter i kommuner, landsting och regioner. Inom det konceptet har Piteå kommun deltagit i ett utvecklingsarbete med mål att utveckla former för hur mänskliga rättigheter kan integreras i styrningen och ledningen i kommuner, landsting och regioner. Inom det arbetet har uttrycket ”Human rights city” dykt upp och diskussionerna om MR städer påbörjats.

MR-kommun och MR-region

Ett antal städer runt om i världen har utnämnt sig till MR-städer. Med dessa som inspiration har SKL utvecklat en MR-plattform med kännetecken eller kriterier för kommuner, landsting och regioner som vill arbeta systematiskt med mänskliga rättigheter.

Utgångspunkten i plattformen är kommunens, landstingets och regionens grundläggande uppdrag som samhällsaktör, demokratiaktör, välfärdsaktör, arbetsgivare, och hur dessa uppdrag kopplas till säkerställandet av mänskliga rättigheter. Plattformen kommer att prövas av kommuner och regioner och utvecklas efterhand.

Det har utvecklats MR städer i hela världen. Exempel på städer i världen där det finns beslut att bli/vara MR städer är San Fransisco, Accra, Barcelona. I Sverige har både Lund och Uppsala politiska beslut på att utvecklas till MR stad.

Utgångspunkter:

- Arbetet med mänskliga rättigheter i Sverige behöver konkretiseras och systematiseras för att genomsyra verksamheten, oavsett om avsikten är att mer formellt åta sig att bli en MR-kommun, ett MR-landsting eller en MR-region eller inte.
- Även om det i många kommuner, landsting och regioner pågår ett aktivt arbete för att respektera, skydda och främja mänskliga rättigheter, skiljer sig synen på vad mänskliga rättigheter är och hur man kan arbeta utifrån ett rättighetsperspektiv.
- Kartläggningar visar att MR-arbetet ofta är splittrat och ses som något extra, istället för att utgöra en del av ordinarie verksamhet. Synsättet gör det svårt att förverkliga människors rättigheter och kvalitetsbrister, ojämlikhet och diskriminering riskerar att missas.

MR-plattformen har tagits fram i samarbete med svenska och internationella forskare, förtroendevalda, tjänstepersoner och civilsamhällesrepresentanter. Processen genomfördes tillsammans med Raoul Wallenberginstitutet för mänskliga rättigheter och humanitär rätt, RWI, med syftet att försöka identifiera vad som skulle kunna känneteckna en svensk MR-kommun och MR-region.

Strategiska Enheten
Vera Renberg